

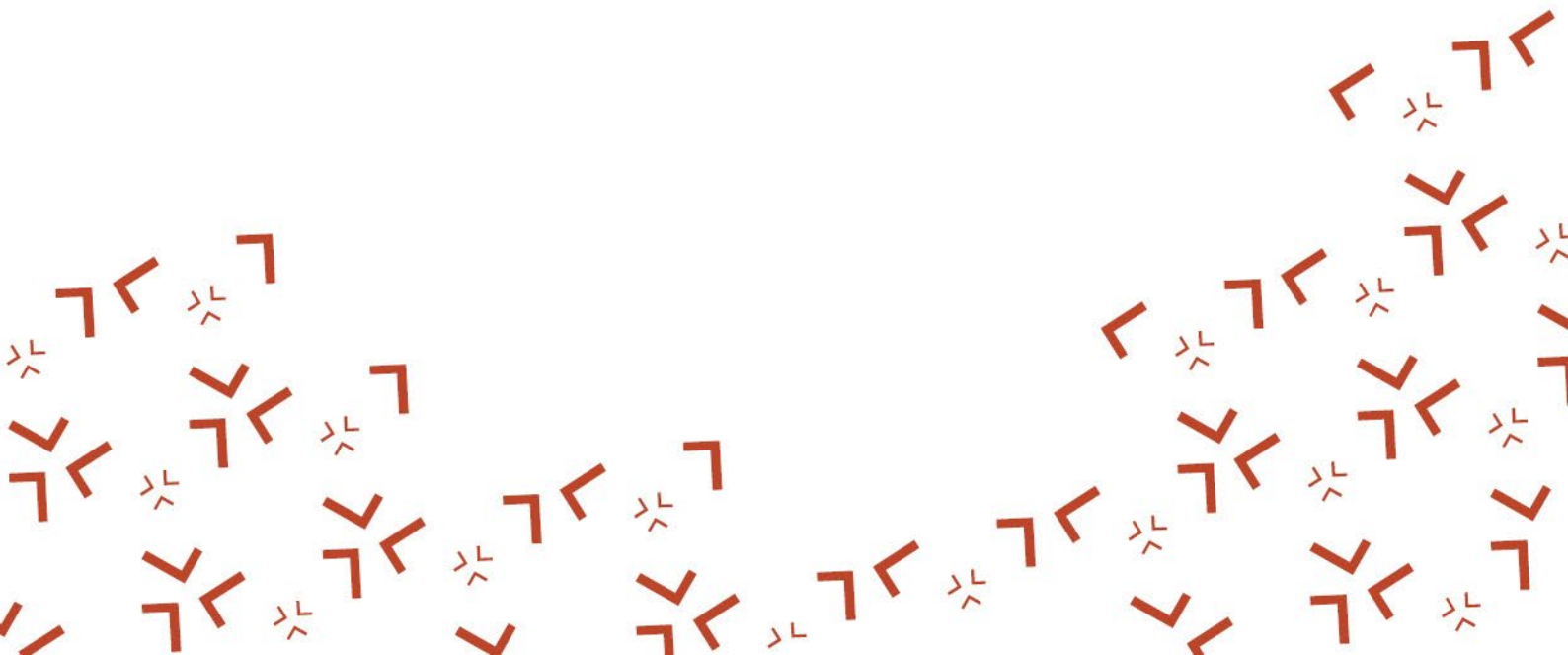
Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Lämsä, T. 2023. Tekoäly juridiikan työkaluna. Lumen – Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti (3).

URL: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=1af14e12-111f-499c-8317-f13bdfaf4e2a>

Tekoäly juridiikan työkaluna

Tia Lämsä, OTM, HTM, MMM, lehtori, Vastuulliset palvelut, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: tekoäly, oikeustiede, sopimukset

Tekoäly on myös juristien työkalu

Tekoäly on tullut vauhdilla myös erilaisten sopimusten ja oikeudellisten tekstien laatimiseen liittyvään tekstintuotantoon. Se toimii ilman muuta hyvänä työkaluna auttaen löytämään entistä nopeammin relevanttia tietoa vaikkapa erilaisista oikeustapauksista ja lainsäädännöstä. (Keränen 2023.) Tekoäly toimii myös juridiikan apuvälineenä, koska sen avulla voidaan automatisoida erilaisia rutiinitehtäviä, joita myös tälläkin sektorilla on paljon. Tekoälyä voidaan käyttää kuitenkin myös erilaisten asiakirjojen tekoon tai automatisoida ainakin niiden tarkastelua. Sitä käytetään nykyään apuna esimerkiksi yrityskauppoihin liittyvien sopimusten tarkastamisessa. (Kuismin-Raerinne 2019.)

Valjastaessaan tekoälyä oikeudellisten asiakirjojen käyttöön, on oltava kuitenkin varovainen: huolellisuus ja tarkkuus on syytä olla mukana, kun tarkastelee tekoälyn tuottamaa tekstiä. Isona riskinä on, että sovellus voi tuottaa vakuuttavalta kuulostavia argumentteja, jotka ovat kuitenkin keksittyjä ja virheellisiä. (Keränen 2023.) Myös esimerkiksi maksuttoman Chat GPT:n osalta on hyvä muistaa, että sen tiedot päättyvät vuoteen 2021, joten ajankohtaisinta tietoa ei ole vielä kaikilla sen käyttäjillä käytössä. Tähän on kuitenkin tulossa muutos pian, ja jo tällä hetkellä Chat GPT:n maksullisessa Plus -versiossa on mahdollista reaaliaikainen tiedonhaku. (Lehtinen 2023.)

Parhaimmillaan tekoäly pystyy esimerkiksi sopimusten osalta luokittelemaan niitä ja tuomaan niihin liittyviä olennaisia kohtia esiin. Näin se nopeuttaa työntekoa huomattavasti. (Kuismin-Raerinne 2019.) Tekoälyä voidaan käyttää siis apuna sopimusten laatimisessa, niihin liittyvien riskien tunnistamisessa ja sopimusriitojen ratkaisemisessa. Asiakirjojen osalta tekoäly voi suosittaa käytettäväksi erilaisia sopimuslausekkeita ja ennakoida sopimukseen ja sopimuslausekkeisiin liittyviä ongelmia. Tekoälyn avulla voidaan huomata esimerkiksi

ristiriitaisuuksia sopimusten sisällä. Sitä voidaan käyttää myös erilaisten ennakkotapausten etsintään, niiden analysointiin ja suositusten antamiseen niiden perustella. (Siivonen 2023, 1.)

Tekoäly ja patenttioikeus

Mielenkiintoisena yksityiskohtana tekoälyn käytöstä ja juridiikasta voidaan nostaa esimerkiksi oikeustieteen saralla käytävä keskustelu siitä, voiko tekoäly olla toiminnallinen tekijä. Tähän on jouduttu ottamaan kantaa toistaiseksi patenttioikeuden alalla. Viime vuosina eri maiden patenttiviranomaiset ovat joutuneet pohtimaan sitä, voiko tekoäly toimia patentoitavan keksinnön keksijänä. Euroopan patenttivirastossa EPO:ssa tekoälyn keksimät patenttihakemukset on hylätty, sillä sen mukaan Euroopan patenttisopimuksessa mainitun keksijän on oltava luonnollinen henkilö ja koneen nimeäminen keksijäksi ei täytä keksijän nimeämisen vaatimusta. EPO on myös todennut, että tekoäly ei voi luovuttaa sille myönnettyjä oikeuksia, koska se ei ole oikeuskelpoinen oikeussubjekti, jolle oikeuksia voisi syntyä. Australian tuomioistuimessa asiaan otettiin alun perin tästä poikkeava näkökanta, mutta päätös kumottiin ja myös Australiassa on patentoitavan keksinnön keksijän oltava luonnollinen henkilö. Suomessa asia ei ole vielä konkretisoitunut, mutta myös meillä lainsäädäntö lähtee siitä, että keksijä on luonnollinen henkilö. Onkin esitetty näkemyksiä siitä, että tekoäly ei voisi olla keksijä, vaan keksijän asema on ihmisellä, joka käyttää tekoälyä työkalunaan. Tutkijat esimerkiksi kyseenalaistavat sitä, voiko tekoäly tehdä keksintöjä, vaan onko se ihmiskeksijän työkalu. (Hietanen 2002, 874, 882-884, 887-888.)

Tämä patenttioikeuteen liittyvä pohdinta auttaa näkemään tekoölyyn liittyvien juridisten näkökulmien moninaisuutta ja erilaisia haasteita. Vastaavia ajatuksia joudutaan mahdollisesti pohtimaan myöhemmin myös muilla oikeustieteen sektoreilla. Se kuvastaa monipuolisen oikeudellisen osaamisen merkitystä tekoölyyn liittyen. Osaammeko vielä edes ajatella, mitä kaikkea tekoölyyn liittyen on osattava ottaa huomioon juridiikan saralla?

Haasteita tekoälyn soveltamisessa juridisiin asiakirjoihin

Hyvänä esimerkkinä tekoölyyn liittyvistä haasteista on esimerkiksi testamentin laatimisessa sen avulla. Kun asiantuntija on käynyt läpi tekoölyllä laaditun testamentin, löytää hän siitä useita virheitä. Tekoäly esimerkiksi ei tiedä, että lakiosa ei koske aviopuolisoita ja tekoäly myös kuvittelee Suomessa olevan käytössä julkisen testamentin, mikä ei pidä lainkaan

paikkaansa. Tekoäly myös antaa virheellisiä ohjeita todistajien suhteen testamenttia laadittaessa. Lisäksi asiantuntija toteaa, että tekoälyn laatima testamentti ei ole sisällöltään kovinkaan järkevä. Esimerkin testamentissa tekoäly laatii myös sujuvasti tahdonilmaisun kissalle jätettävästä perinnöstä. Tämähän on Suomen lainsäädännön mukaan mahdotonta. (Airaksinen 2023.) Koska testamentti on tiukkojen muotomääräysten mukaisesti tehtävä asiakirja, näillä haasteilla on iso merkitys asiakirjan laadinnassa.

Vielä haastavampana esimerkkinä tekoälyn soveltamisen riskeistä olemme saaneet lukea lehdistä, kun Yhdysvalloissa asiakastaan edustanut lakimies oli etsinyt ChapGPT:n avulla oikeustapauksia, jotka tukisivat asiakkaan vaatimuksia. Nämä oikeustapaukset hän lähetti tuomioistuimeen. Valitettavasti kuitenkin selvisi, että näitä oikeustapauksia ei todellisuudessa ole ollutkaan, vaan tekoälypalvelu oli keksinyt tapaukset. (Jaatinen 2023.)

Suomalaisessa tutkimuksessa on selvitetty vuoden 2010-2021 korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja läpikäymällä, miten Chat GPT suoriutuu suomenkielisissä oikeudellisissa tehtävissä. Yhteenvetona tässä todettiin mm. seuraavaa

1. Hallusinoinnin ongelma on ilmeinen, tekoäly esitti vakuuttavalla tavalla paikkansa pitämättömiä väittämiä esimerkiksi jonkin yksittäisen säädöksen sisällöstä.
2. Tekoäly pyrki sinänsä rationaalisesi luonnehtimaan tapauksia esimerkiksi vero-oikeudellisiksi tai rikosoikeudellisiksi, mutta esim. prosessioikeudelliset asiat se voi tulkita rikosoikeudelliseksi.
3. Tekoäly voi keskittyä painottamaan yhtä näkökulmaa, joka ole välttämättä olennaisin tapauksen kannalta.
4. Tekoäly voi olla epä johdonmukainen eri vastausten välillä.
5. Tekoäly voi esittää puutteellisia tai virheellisiä perusteluja luokitukselle. (Siivonen 2023,9.)

Voidaankin todeta, että koska juridinen kieli ei ole mitenkään helppoa yleiskieltä, vaan se on erikoistunutta ja monimutkaista, automatisointi oikeudellisten tehtävien osalta on osoittautunut vaativaksi tehtäväksi. GPT -kielimalleissa Suomen kielen osalta onkin haasteena se, että koulutusaineisto painottuu englanninkieliseen materiaaliin ja onkin epätodennäköistä, että aineisto sisältää kattavasti Suomen säädöskokoelmaa, suomalaisten tuomioistuinten ratkaisuja tai kotimaista oikeuskirjallisuutta. Tekoälyn tuottamien mallien käyttämiseen on siis suhtauduttava huomattavalla varauksella. Voidaan pitää isona riskinä sitä, että tekoäly antaa ongelmaan perättömän vastauksen, joka näyttäytyy täysin uskottavana. Tämä on iso riski

etenkin maallikkokäyttäjille. (Siivonen 2023, 2-3, 11.) On tärkeää huomioida, että juridiikassa esimerkiksi yksittäisellä termillä voi olla suuri merkitys, ja väärä ymmärrys sen sisällöstä voi olla tuhoisaa. Tämä lienee yksi isoista haasteista, kun tekoälyä käytetään sopimustentoon apuna.

Lopuksi

Voi siis todeta tekoälyynkin sopivan vanhan viisauden: ”hyvä renki, mutta huono isäntä”. Tekoälyn taitava soveltaminen varmasti auttaa tulevaisuudessa tuottamaan myös erilaisia juridisia asiakirjoja ja toimii näin hyvänä apuvälineenä ja työn nopeuttajana, kun tietoa voidaan yhdistää entistä nopeammin. Lähdekritiikki, kriittinen lukutaito ja myös oikeudellisten asioiden ymmärtäminen nousee kuitenkin tällöin entistä suurempaan asemaan. Jos ei oikeasti ymmärrä, mitä esimerkiksi asiakirjoissa lukee ja mitä asiat tarkoittavat, voidaan saada paljonkin haittaa aikaiseksi. Tämän vuoksi ennen kuin tekoälyä lähtee soveltamaan oikeudellista osaamista vaativien tekstien tuottamisessa, on tunnettava kyseiseen aiheeseen liittyvä lainsäädäntö. Muutoin voi pahimmillaan käydä niin, että tekoälyn myötä laaditaan asiakirjoja, jotka loppujen lopuksi eivät ole oikeudellisesti päteviä tai voivat olla jopa haitallisia. Tällöin alun perin apuvälineeksi tarkoitettu työkalu voikin tuoda suuria rahallisiakin menetyksiä. Epäilemättä tekoäly tulee kuitenkin kehittymisen myötä antamaan entistä enemmän mahdollisuuksia myös juridiikan osalta.

Lähteet:

Airaksinen, O. 2023. Toimittaja kokeili laatia testamentin tekoälyllä – nämä asiat menivät pieleen. Taloustaito 4.10.2023. Viitattu 4.10.2023. <https://www.taloustaito.fi/Vero/toimittaja-kokeili-laatia-testamentin-tekoalylla--nama-asiat-menivat-pieleen/?fbclid=IwAR2K04D-kXACdJKIsGN65NtDafKdYOTiPBMaM9wozJH7KNE-8a2nvXUhVCY#704f1d7d>

Hietanen, A. 2022. Tekoäly keksijänä. Lakimies Suomalaisen lakimiesyhdistyksen aikakauskirja 6/2022 s. 874-898.

Jaatinen, O. 2023. Juristi käytti ChatGPT:tä oikeusjutussa – tekoäly viilasi huolella linssiin. MTV3 Uutiset 30.5.2023. Viitattu 4.10.2023. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/juristi-kaytti-chatgpt-ta-oikeusjutussa-tekoaly-viilasi-huolella-linssiin/8710914>

Keränen, M. 2023. Näin tekoäly muuttaa juristin työn. Juristiuutiset 12.6.2023. Viitattu 4.10.2023. <https://juristiuutiset.fi/nain-tekoaly-muuttaa-juristin-tyon/>

Kuismin-Raerinne, A. Lakiklinikka: Miten tekoäly näkyy juristin työssä? Kuntalehti 13.12.2019. Viitattu 4.10.2023. <https://kuntalehti.fi/uutiset/laki/lakiklinikka-miten-tekoaly-nakyy-juristin-tyossa/>

Lehtinen, D. 2023. Chat GBT pystyy nyt hakemaan tietoa verkosta reaaliajassa. Helsingin Sanomat 27.9.2023. Viitattu 9.10.2023. [Chat GPT pystyy nyt hakemaan tietoa verkosta reaaliajassa - Talous | HS.fi](#)

Siivonen, V. 2023. Onko GPT käynyt oikiksen? Tekoäly suomenkielisten oikeudellisten aiheiden käsittelijänä. Edilex -artikkelit 2.5.2023.